

BEY BÖYREK TÜRKÜSÜ

Mehmet ALPTEKİN

Okutman, Gaziantep Üniversitesi, meh.alptekin@hotmail.com

ÖZ

Türk dünyası sözlü kültür geleneği içerisinde “Bamsı Beyrek” hikâyesi önemli bir yere sahiptir. Dede Korkut Hikâyeleri’nin üçüncüsü ve en uzun olan “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu” destan geleneği içerisinde; Altaylarda “Alıp-Manaş”, Kazak ve Karakalpaklarda “Alpamış”, Özbeklerde “Alpamış”, Tatarlarda “Alıp Memşen” adları ile bilinmektedir. Toplumsal şartların ve coğrafyanın değişmesi sonucunda “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek” boyu halk hikâyesi ve masal türüne dönüşerek Anadolu’da; “Bey Böyrek”, “Bağ Böyrek”, “Bey Beyrek”, “Bey Bira”, “Bey Bayram” gibi isimlerle yaşamaktadır.

Toplumlar yaşadıkları sevinçleri, dertleri, mutlulukları, üzüntüleri ve başarıları çeşitli şekillerde dile getirmişlerdir. Bu yöntemlerden biri de türküdür. Türkü, bir türküyü kendi oluşturabileceği gibi sözlü gelenekteki bir üründen de faydalanabilmektedir. Sözlü gelenekteki destan, halk hikâyesi, efsane, ağıt gibi bir ürünü halkın ihtiyacına göre türkü formuna dönüştürmektedir. Bey Böyrek türküsü de bu tür bir değişimin sonucudur.

Makalemizde, Mehmet Sıtkı Işıtır’dan derlenen “Bey Böyrek” türküsünü değişik hikâye varyantlarındaki şiirlerle mukayese ettikten sonra “Bey Böyrek” türküsünün Türk türkü hazinesi içindeki yerini değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Bey Böyrek, hikâye, türkü

BEY BÖYREK FOLK SONG

ABSTRACT

The story of “Bamsı Beyrek” occupies an important position in the Turkish oral culture tradition. “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek” which is the third and the longest of Dede Korkut Stories is known as “Alıp-Manaş” in Altai, “Alpamış” in Kazakhstan and Karakalpak, “Alpamış” in Uzbekistan and “Alıp Memşen” in Tatar as an epic tradition. As a result of the social and geographical changes, “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek” which turned into a folktale and story form is still known as “Bey Böyrek”, “Bağ Böyrek”, “Bey Beyrek”, “Bey Bira”, “Bey Bayram” in Anatolia.

Societies have always given voice to their joys, suffering, bliss, sorrows and achievements in different ways one of which is folk song. A folk singer can both compose a song or make use of a product among oral tradition. He can turn a product such as an epic, a folk tale, a legend or a requiem into a folk song form in accordance with people’s needs. The folk song, “Bey Böyrek” is a production of such transformation.

In our article, we will first compare “Bey Böyrek”, compiled from Mehmet Sıtkı Işıtır, with poems in various tale variants and then review the song’s place among Turkish folk song repertory.

Keywords: Bey Böyrek, folk tale, folk song

1. GİRİŞ

Dede Korkut Hikâyeleri'nin üçüncüsü ve en uzun olan Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesinin Anadolu sahasında çok sayıda varyantı tespit edilmiştir (Sakaoğlu, 1998: 245-431). Anadolu halkı tarafından çok sevilen bu hikâye sözlü geleneğe varlığını devam ettiren bazı değişikliklere uğrayarak masal, efsane ve türkü şekline dönüşmüştür.

Türküler, diğer halk ürünleri gibi toplumun kültür kodlarını bünyesinde barındıran bir hazinedir. Toplumun dertlerini, sevinçlerini, özlemlerini, aşklarını vb. duygularını dile getirir. Türkücü, toplumun sözcüsü durumunda olduğu için toplum hayatında derin izler bırakan savaş, göç, kuraklık gibi unsurları anlatabileceği gibi toplum tarafından sevilen efsane, halk hikâyesi ve destanı kendine repertuarında yorumlayarak yeni bir türküye de dönüştürebilmektedir. Buna en güzel örnekten birisi de "Bey Böyrek" türküsüdür.

Acıları, sevinçleri, dertleri, kederleri dile getirmek için kullanılan türkü üzerine birçok tanım yapılmıştır. Türkçe Sözlükte türkü; hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume (Türkçe Sözlük, 2005: 2021) olarak ifade edilmektedir. Fuad Köprülü, Türklere mahsus bir beste ile söylenen halk şarkıları (Köprülü, 1981: 246) şeklinde tanımlar. Pertev Naili Boratav; düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere (zenginleşmelere, bozulmalara, kırılmalara) uğrayabilen ve her zaman bir ezgiyle söylenen şiirler (Boratav, 1969: 163) şeklinde ifade eder.

Türkünün birçok tanımı yapılmış ve yapılmaya devam edecektir. Türklerle özdeşleşen türkünün en yaygın tanımı; Türk kelimesinin sonuna nisbet 'îsinin eklenmesiyle başlangıçta türkî, daha sonra değişerek türkü şekline dönüşmesidir. Bu bağlamda türkünün tarihi de Türklerin tarihi kadar eskilere gitmektedir.

Türkler tarafından çok sevilen türkü, diğer Türk coğrafyalarında farklı isimlerle; ama aynı amaç doğrultusunda görevini yerine getirmektedir. Türk dünyasında da türkü yerine; Azerbaycan'da mahnı, Başkurdistan'da halk yırı, Kazakistan'da türki, türük halık eni, Kırgızistan'da eldik ır, türkü, Özbekistan'da türki, halk koşığı, Tataristan'da halk cırı, Türkmenistan'da halk aydımı, Uygur/Doğu Türkistan'da nahşa koça nahşisi (Ercilasun vd., 1991: 908-909) kavramları da kullanılmaktadır. Anadolu'da türkü kelimesinin yerine zaman zaman şarkı, deyiş, deme, hava terimleri de (Sakaoğlu ve Alptekin, 2005: 35) tercih edilmektedir.

Bey Böyrek Türküsünün Ortaya Çıkışı

Türkülerde konu sınırlandırması olmadığı için dar anlamda bireyi veya geniş anlamda toplumu etkileyen herhangi bir olay türkünün ortaya çıkmasını sağlayabilir. Türkülerin ilk önce tek bir sahibi vardır. Yalnız türkü sözlü yolla yayılmaya başlayınca bazen halkın ihtiyacına göre bünyesinde kırılmalar bazen de çoğalmalar olmaktadır. Bu da türkünün şekillenmesinde halkın ihtiyaçlarının etkili olduğunun delili olsa gerektir.

Türkünün ortaya çıkmasında etkili olan savaş, göç, tabii afet gibi gerçek olayların dışında; bireyin hayal dünyasını meşgul eden aşk, üzüntü, sevinç, mutluluk gibi şahsi sorunlar da olabilir. Kimi türküler de halk hikâyelerinden ve âşıklardan halka geçmekte, bir süre sonra türküdeki kişisel izler silinip halkın ortak malı olmaktadır. *Âşık Garip, Kerem ile Aslı* gibi halk hikâyelerindeki bazı türküler bunlardandır (Yardımcı, 1999: 89).

Elimizdeki varyanttan yola çıkarsak; Bey Böyrek türküsü, halk hikâyesindeki âşık kahramanın söylediği türkülerin ilgili kısımlarının halk tarafından sevilmesi ve yeniden yorumlanması ile elde edilmektedir. Mehmet Sıtkı Işıtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsü buna örnektir. Öyle ki hikâye içerisinde Bey Böyrek'in Akkavak Kızı'nın düğününe varıp oradakilere atışması kısmı az bir değişiklikle türkü formatına sokulmuştur.

Bamsı Beyrek Hikâyesinden Bey Böyrek Türküsüne

Bamsı Beyrek Hikâyesi'nden Bey Böyrek türküsüne dönüşümün aşamalarını göstermek için dört metinden faydalanacağız. Bunlar; Dede Korkut Kitabı'ndaki Bamsı Beyrek Boyu (Ergin, 1994: 116-153), İstanbul Üniversitesi kütüphanesindeki yazma (Boratav, 1982: 159-181), Osmaniye'den derlenmiş Bay Böyrek hikâyesi (Kaybal, 1999:105-148) ve Mehmet Sıtkı Işıtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsüdür (<http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>).

Çalışmayı kolaylaştırmak için:

Dede Korkut Kitabı'ndaki Bamsı Beyrek Boyu: V₁

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki yazma metin: V₂

Osmaniye'den derlenmiş Bay Böyrek hikâyesi:V₃

Mehmet Sıtkı Işıtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsü:V₄ ile gösterilmiştir.

Her ne kadar ilk bakışta konuyla ilgisi yok gibi görünüyorsa da, konuyu tamamlayacağı düşüncesi özgün metnin kısa bir özeti aşağıdadır.

Hikâye, Kam Püre'nin Bayındır Han'ın meclisinde ağlayıp oğul istemesiyle başlar. Beyler Kam Püre için dua ederken Pay Piçen Bey de kız evlat için dua etmelerini ister ve her ikisinin de çocukları olur. Pay Piçen Bey'in kızı ile Kam Püre'nin oğlunu beşik kertmesi yaparlar. Kam Püre'nin oğlu, bir gün arkadaşları ile avdayken bezirgânların mallarını kâfirlerin elinden kurtararak yiğitlik gösterir. Yiğitlik gösterdiği için Dede Korkut

tarafından boz aygırlı Bamsı Beyrek adı verilir. Bir gün Bamsı Beyrek ava çıkar ve av esnasında Pay Piçen Bey'in kızı Banu Çiçek'i görüp âşık olur. Orada birbirleriyle yarışır. Bamsı Beyrek Banu Çiçek'i yener ve parmağına yüzük takar. Sonra Dede Korkut'tan Banu Çiçek'i ağabeyinden istemesini söylerler. Kızın ağabeyi Deli Karçar Dede Korkut'u öldürmeye çalışır. Elini kaldırdığı sırada Dede Korkut dua eder ve eli havada kalır. Bunun üzerine Deli Karçar bazı isteklerde bulunur. Beyrek, Deli Karçar'ın isteklerini gerçekleştirip kızı almaya hak kazanır. Otağ için ok atılır ve yeri belirlenir. Ancak bunu duyan kâfirler Bamsı Beyrek'in çadırına gece uyku sırasında saldırırlar. Nayibi şehit olur, diğer otuz dokuz yiğitle Bamsı Beyrek tutsak olur. Bamsı Beyrek'ten on altı yıl haber alamazlar. Arkadaşı Yalançı oğlu Yaltaçuk Beyrek'in kanlı gömleğini götürerek herkesi Beyrek'in öldüğüne inandırır. Banu Çiçek'in Yalançı oğlu Yaltaçuk'la düğününe karar verirler. Bamsı Beyrek, kâfirlerin özel gününde yoldan geçen bezirgânlar sayesinde kötü haberi duyar. Kalenin tekfurunun kızına onunla evleneceğine dair söz vererek kurtulur ve düğün yerine ozan olarak gelir. Onu kimse tanımaz. Yalançı oğlu Yaltaçuk'u kılıç altından geçirerek affeder ve Banu Çiçek'le evlenir. Dede Korkut gelerek dua eder (Ergin, 1994: 116-153).

Mehmet Sıtkı Işıtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsü, sevgilisinin düğününe ozan kılığında gelen Bey Böyrek'in hapiste tutsak olan arkadaşı Mustafacık'ın sevgilisi ve Kel Vezir'in eski hanımına söylediği şiirlerden oluşmaktadır. Türküde, üçer dizelik üç bent ve ikişer dizelik üç kavuştak toplam on beş dize mevcuttur.

V₁'de sevgilisinin düğününe ozan kılığında giden Bamsı Beyrek, oynamak için meydana çıkan Boğazça Fatma adlı kadına yönelik söylediği şiirle düğün başlar. Şiir, altı dizelik bir soylamadan oluşmaktadır.

And içeyim bu kez boğaz kısırağa bindüğüm yok
Biñübene kazavata vardugum yok
İvüñüz ardı dereçük degül-mi-y-idi
İtüñüz adı Barak degül-mi-y-idi
Senüñ aduñ kırk oynaşlu Boğazça Fatma degül-mi-y-idi
Dahı 'aybuñ açaram bellü bilgil (Ergin, 1994: 147).

V₂'de sevgilisi Ak-Kavak Kızı'nın Kel Vezir ile olan düğününe abdal kılığında giden Bey Böyrek, kadınlara oynaması için türkü söylemeye başlar. Bu sırada Mustafacık isimli bir yiğidi seven kıza işaret ederek onun oynamasını ister ve kızı sahneye çıkartarak aşağıdaki şiiri söyler. Hikâyede bu kısım tek dörtlükten oluşmaktadır.

Evlerinin önü derecek değil mi
Anayı kızdan ayıran yarcık değil mi

Seni seven Mustafacık değil mi

Oynama kız il yaman oldu (Boratav, 1982: 176).

V₃'te Ak Gavak Gızı ile Kel Vezir'in düğününe derviş kılığında giden Bay Böyrek'ten düğündeki kadınlar türkü söylemesini isterler. Bay Böyrek, ilk önce arkadaşı İsmayıl'ın annesine türkü söyler ve onu eleştirir. İkinci olarak Mustafacık'ın sevgilisine türkü söyler ve kızın Mustafacık'la olan ilişkisini aşağıdaki şiirde anlatır. Şiir tek dörtlükten oluşmaktadır.

Evinizin önü derecik değil mi

İtinizin adı Garacık değil mi

Seni seven Mustafacık değil mi

Mustafa galada yasın çeksene (Kaybal, 1999: 105-148)

V₄ metin özelliğini kaybettiği için sadece şiir kısmı vardır. Türkü üç dizeden oluşan bir bentle başlar.

Evlerinin önü alençik değil mi?

İtinizin adı Baracık değil mi?

Seni saran yiğit Mustafacık değil mi? (<http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>)

Türkünün ilk bendi (V₄) ile varyantlarımızı mukayese edersek; "Evlerinin önü alençik değil mi" mısrası bütün varyantlarla benzerlik gösterir. V₁'de "İvüñüz ardı dereçük degül-mi-y-idi" üçüncü dizede yer alıp "evinizin ardı" ifadesi diğer varyantlarda "önü" şeklindedir. Bu ifade V₂ ve V₃ 'te aynı şekilde ilk dizede kullanılmıştır.

İkinci dizede "İtinizin adı Baracık değil mi?" ifadesi V₁'de "Barak", V₃'te "Garacık" olup; V₂'de ise köpeğin adı hakkında bilgi yoktur. *Dîvânu Lugatî't- Türk*'te verilen bilgiye göre Barak, çok tüylü bir köpek[tir]. Türklerin inancına göre akbaba yaşlandığı zaman iki yumurta yumurtlar; onların üzerinde kuluçkaya yatar. Bu yumurtalardan birinden barak adı verilen köpek çıkar. Bu, en hızlı koşan ve avı en iyi koruyan köpektir. Diğer yumurtadan da akbabanın yavrusu çıkar ki o da en son yavrusudur (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014: 162). Varyantlarda gerek Garacık gerek Baracık gerekse de Barak adı verilen köpek türünün evi koruması vurgulanmaya çalışılmıştır. Türk mitolojisinde Barak, kendisine güvenilen bir köpeğin sembolüdür.

V₄'te ilk bendin son dizesinde yer alan "Seni saran yiğit Mustafacık değil mi?" dizesi V₁'de yoktur. V₂ ve V₃'te "saran" kelimesi yerine "seven" kelimesi geçmekte olup, bu ifade her iki varyantta dörtlüklerin üçüncü dizesinde yer almaktadır. Varyantlarda "saran" ve "seven" kelimeleri farklı yazılımlara sahip olsa her ikisinde de ortak bir samimiyet söz konusu olduğu için anlam yönünden birbirini çağrıştıran sözcüklerdir. Hikâyeyi anlatan anlatıcının kelime dağarcığına göre anlamdaş kelimeleri seçip kullanılması mümkündür.

V₁'de Bamsı Beyrek'in Kel Vezir'in hanımına yönelik herhangi bir şiir okuması söz konusu değildir. V₂'de Bey Böyrek, düğünde Mustafacık'ın sevgisinden sonra Kel Vezir'in hanımına iki dörtlükten oluşan bir şiir söyler. Dörtlüğün birisi türküyü ilgisiz olduğu için çalışmaya almamak. Türkü metninde ve diğer varyantlarda olmayan dörtlük muhtemelen V₂'nin anlatıcısının repertuarına başka bir hikâyeden girmiş olabileceği gibi konuya uygun olması yönünden anlatıcı tarafından da oluşturulmuş olabilir. Bey Böyrek'in Kel Vezir'in hanımına yönelik söylediği dörtlük şöyledir:

Üstüne giyer atlazın sarısını
Savamadım yüreğimin ağrısını
Gel oynama Kel Vezir'in eski karısı
Oynama hatun oynama il yaman oldu (Boratav, 1982:176).

V₃'te de Bay Böyrek V₂'de olduğu gibi, hapiste tutsak olan arkadaşı Mustafacık'ın sevgilisine türkü söyledikten sonra Kel Vezir'in hanımına da türkü söyler. Türkü tek dörtlükten oluşmaktadır.

Zatını da goca garı zatını
Gel edeyim goca cazı metini
Sana diyom Kel Vezir'in hatunu
Bartıl alıp gız sevdiren sen değel miydin? (Kaybal, 1999:105-148)

Mehmet Sıtkı Işırtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsünde (V₄), Bey Böyrek'in Kel Vezir'in hanımına yönelik söylediği üç mısra aşağıdadır:

İşte geliyor Kel Balı'nın hanımı
Ayağına giymiş altın nalini
Meydana çıktı salını salını (<http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>)

Türkünün ikinci bendi ile varyantlarımızdaki şiirleri mukayese edecek olursak; V₁'de türkü ile ilgili kısım bulunmamaktadır. V₂ ile V₃'te vardır; ancak belli bir oranda değişikliğe uğradığı için sadece konu olarak benzetilmektedir.

V₁'de Bamsı Beyrek Banu Çiçek'e kendisini tanıtırken ikna edemez. Bunun üzerine bir zamanlar ikisinin ortak yaşadığı olayları anlatarak kendini ispatlar. Bir zamanlar kendisi için geyik vurduğunu, at koşturduklarını, ok attıklarını, güreş yaptıklarını ve parmağına yüzük taktığını anlatır. Şiir on dizelik bir soylamadan oluşmaktadır. Ancak türkü metninde bu kısım hakkında bilgi yoktur.

V₂'de Bey Böyrek kendisini Ak-Kavak Kızı'na inandıramayınca bir zamanlar sevdiği Bey Böyrek'in vücudunda bir nişanın olup olmadığını sorar ve kendini bu sayede ispatlar. Şiir tek dörtlükten oluşmaktadır.

Âşık oldum bu dağları aşalı

Abdal oldum derdine düşeli
Var mıdır yârin hâtem nişanı
Bilmiş ama beni bilmez bilmezlenir hey (Boratav, 1982:179).

V₃'te de Bay Böyrek Ak Gavak Gızı'na kendini tanıtamayınca döşündeki beni gösterir. Şiir tek dörtlükten oluşmaktadır.

Oyna gelin oyna sen eyi oyna
Ne söylersem gelin sözümü
Galdır ızarıda gelin döşümü değne
Oyna gelin oyna meydan senindir (Kaybal, 1999:105-148).

Mehmet Sıtkı Işırtır'dan derlenen Bey Böyrek türküsünde Bey Böyrek Akkavak Güzeli'ne kendisini tanıtırken zorlanmamaktadır ve doğrudan konuya girerek geldiğini söylemektedir.

Dengiboş yoruldu yazıda kaldı
Sefil Bey Böyreğin aklını aldı (<http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>)

Türkünün son bendinde Bey Böyrek Akkavak Güzeli'ne geldiğini haber vermektedir. Diğer varyantlarda ise kahraman geldiğini çeşitli şekillerde sevgilisine ima etmektedir. Ancak kız inanmayınca V₁'de Bamsı Beyrek zamanında birlikte iken yaptıklarını hatırlatınca Banu Çiçek inanır. V₂'de ise kendisini sevgilisine hatırlatmak için bir nişanın olduğunu söyleyince V₃'te ise döşünde var olan bir işaretten bahsedince kız inanır. Ancak türküde (V₄) böyle bir ikna etme çabası yoktur. Bey Böyrek, kıza geldiğini doğrudan söylemektedir.

Türkünün ilk bendi küçük değişiklikler de olsa elimizdeki diğer varyantlardaki şiirlerle benzerlik göstermektedir. Bu yönüyle bozulmanın en az olduğu kısım diyebiliriz. Türkünün ikinci bendindeki benzerlikler birinci bendine göre daha azdır. Değişimin en çok olduğu kısım ise üçüncü benttir.

Türkünün yeni bir âşık tarafından oluşum sürecini değerlendirdiğimizde; âşık başka bir âşıktan hikâyeyi dinledikten sonra, hikâyedeki hoşuna giden türkü kısımlarını repertuarına katar. Eğer ezber yeteneği fazla değilse türküde bazı değişikliklerin olması olağandır. Sadece ilk kısımlarını aklında canlı olarak tutarken hatırlayamadıklarını bildiği başka bir türküyle birleştirecek veya kendine göre tamamlama yoluna gidecektir. Bu yüzden dinlediği hikâyedeki ilk türkü ile kendisinin oluşturduğu yeni türkü arasında farkların olması normaldir.

Bey Böyrek Türküsünün Türkü Repertuarındaki Yeri

Bey Böyrek türküsü, Dede Korkut hikâyelerinin üçüncüsü olan Bamsı Beyrek Boyu ve onun Anadolu'daki varyantları Bey Böyrek hikâyelerindeki manzum kısımların bir âşık tarafından alınarak türkü formatına dönüştürülmesi ile oluşmuştur.

Türkü, üç bent ve üç kavuştak on beş dizeden oluşmaktadır. Bentler, üçer dize kavuştaklar ise ikişer dizedir. Bu yönüyle yapısal olarak klasik türkü özelliğini kazanmıştır. Türkünün kafiye örgüsü aaa bb ccc bb ddd bb şeklindedir. Dizeler arasında belli bir ölçü bulunmamaktadır. İlk bentte, ilk iki dize on ikili, üçüncü dize on üçlü; ikinci bentte ilk dize on birli, ikinci ve üçüncü dize on birli; üçüncü bentte bütün dizeler on birli hecelerden oluşmaktadır.

Ezgisine göre değerlendirildiğinde usulsüz türküler (uzun hava) grubuna; konusuna göre aşk konusunu işlediği için lirik türküler grubuna girmektedir.

SONUÇ

Bamsı Beyrek hikâyesi, Türk dünyasının çoğu yerinde "Alpamış, Alıp-Manaş, Alıp Memşen..." gibi adlarla; Anadolu'da ise yaygın olarak Bey Böyrek adıyla sözlü gelenekte hâlâ bilinmektedir. Bu hikâyeler değişikliklere uğrayarak bazen çeşitli ilavelerle genişletilirken bazen de kısaltmalara uğrayarak farklı formlara sokulmaktadırlar.

Halk hikâyelerinde anlatıcı, hikâyenin nesir kısımlarında değişiklik yaparken nazım kısımlarında pek değişiklik yapamaz. Çünkü hikâyenin ana iskeletin oluşturan bölümler bu kısımlardır. Bey Böyrek türküsü, hikâyenin nesir kısımlarının unutulması ve nazım kısımlarındaki hatırlanan parçalardan oluşan bir türküdür.

Türkünün ezgili şekilde özellikle uzun hava şeklinde söylenmesi sebebiyle, mısralarda esas metinde olmayan birtakım ilaveler ve eksilmeler vardır. Bu durum türkünün bazı mısralarda ölçü ve kafiye yönünden esas metinle farklılaşmasına neden olmuştur. Aynı şekilde esas metindeki şiirle, türkü metnindeki konunun akışı yönünden de küçük değişikliklerin olduğunu görmekteyiz. Bu durum, sözlü gelenekten derlenmiş eserlerdeki şiirlerin farklılık göstermesinin doğal sonucudur.

Bey Böyrek Türküsü

Evlerinin önü alençik değil mi?

İtinizin adı Baracık değil mi?

Seni saran yiğit Mustafacık değil mi?

Şu oynayan gelin gelin ne nazlı gelin
Vay benim aklımı alan şu kanlı zalim

İşte geliyor Kel Balı'nın hanımı
Ayağına giymiş altın nalini
Meydana çıktı salını salını

Şu oynayan gelin gelin ne nazlı gelin
Vay benim aklımı alan şu kanlı zalim

Dengiboş yoruldu yazıda kaldı
Sefil Bey Böyreğin aklını aldı
Akkavak Güzeli, Bey Böyrek geldi

Şu oynayan gelin gelin ne nazlı gelin
Vay benim aklımı alan şu kanlı zalim (<http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>)

KAYNAKÇA

- Alptekin, A.B. ve Sakaoğlu S.(2005). *Türk Halk Edebiyatı (Ders Notları)*, Konya.
- Boratav, P.N. (1969). *100 Soruda Halk Edebiyatı*, İstanbul.
- Boratav, P.N. (1982). *Folklor ve Edebiyat II*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Ercilasun A.B, vd.(1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I (Kılavuz Kitap)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ercilasun A.B. ve Akkoyunlu Z. (2014). *Dîvânü Lugatî't- Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ergin, M. (1994). *Dede Korkut Kitabı I(Giriş-Metin-Faksimile)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kaybal, D. (1999). *Adana ve Osmaniye İllerinden Halk Edebiyatı Örnekleri*, Yayımlanmamış Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köprülü, F. (1981). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 4. bas. Ankara.
- Sakaoğlu, S.(1998). *Dede Korkut Kitabı (İncelemeler- Derlemeler- Aktarmalar) I*, Selçuk Üniversitesi Yayınları Konya.
- Türkçe Sözlük (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Yardımcı, M.(1999). *Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri, Aşık Şiiri, Tekke Şiiri*, Ürün Yayınları, Ankara.
- <http://bunyan38.blogspot.com.tr/2009/08/bunyan-turkuleri-bey-boyrek.html>. 18 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT**Introduction**

The third and the longest of Dede Korkut, Stories “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek” continues its existence among oral tradition and this study reveals the transformation of this tale into a folk song.

Our article consists of five sections: introduction, occurrence of Bey Böyrek folk song, from *Bamsı Beyrek* tale to *Bey Böyrek* folk song, the place of Bey Böyrek folk song in the folk song repertoire and conclusion.

“Introduction” part includes the meanings of the phrase “folk song” and information about the alternative words used instead of “folk song” in Turkish world and Anatolia. The phrase “folk song” has been defined quite a few times and there will surely be many more. The most common definition which has been identified with the Turks goes like this, “the letter “î” was added at the end of the word “Türk” which became “türkî” and then it turned into “türkü”. In this regard, the history of folk song is as ancient as the Turks.

“Occurrence of Bey Böyrek folk song” part includes views about the occurrence of folk songs and the song “Bamsı Beyrek”. Some folk songs transfer to people from folk tales and bards, and after a while the personal impressions disappear from the song and it becomes a common property of the folk. Some of the folk songs in folk tales such as *Âşık Garip*, *Kerem ile Aslı* fall under this category.

Folk songs are treasures that embody the cultural codes of societies just like other folk products. They voice the sorrows, joys, yearning, love, etc of people. A folk singer acts as a spokesperson of a society. Therefore, he can both express incidents such as warfare, migration, drought that have engraved people and interpret myths, folk tales and epics that people embrace in their own way and turn them into new songs one of the finest examples of which is the song, “Bey Böyrek”.

The song Bey Böyrek, resumes its position as people are fond of the relevant parts of the songs that are reinterpreted which the hero lover sings in the tale. The compilation from Sıtkı Işıtır, *Bey Böyrek* is an example. In fact, the arrival of Bey Böyrek at the wedding of the daughter of Akkavak and the battle of words he makes with the people there have been turned into a folk song format through minor alterations.

“From *Bamsı Beyrek* Tale to *Bey Böyrek* Folk Song” part utilizes four texts so as to show the stages of the transformation from *Bamsı Beyrek* tale to *Bey Böyrek* song. These songs are; *Bamsı Beyrek* tale in the Book of Dede Korkut, the written script in the library of İstanbul University, *Bay Böyrek* tale compiled from Osmaniye and *Bey Böyrek* song compiled from Mehmet Sıtkı Işıtır.

In order to make the study easier;

Bamsı Beyrek Story in the Book of Dede Korkut is indicated as V₁

the written script in the library of İstanbul University is indicated as V₂

Bay Böyrek tale compiled from Osmaniye is indicated as V₃

Bey Böyrek song compiled from Mehmet Sıtkı Işıtır is indicated as V₄.

Before the comparison of the texts, the summary of the original text in the Dresden version of the Book of Dede Korkut was given in order to recollect the tale and make the texts easier to be studied.

Poems in other variants relevant to the song text were compared in terms of structure, rhyme and measure. It was confirmed that the first versicle about the song was relevant to the three variants and only a few word differences were seen. The first versicle of the song is similar to the poems in other variants that we have with minor alterations. From this aspect we can say that this is the part that has spoiled the least. The similarities in the second versicle of the song are fewer in comparison with the first versicle. The most alteration can be come across in the third versicle. In the variants, topic similarities exist.

In the formation process of the song by a new bard, he listens to the tale from another bard and includes the song parts that he likes in his repertoire. If he does not have a good memory, some alterations in the song are normal. He will only keep the first parts in his mind and he will combine the parts he cannot remember with another song that he knows or complete the rest as he likes. Therefore, it is natural when differences occur between the first song in the tale he listened and the new one that he composes.

“The Place of Bey Böyrek Folk Song in the Folk Song Repertoire” section, *Bey Böyrek* song is analysed in terms of structure and place among other songs. In this respect, when it is studied in terms of melody, it falls under the category of irregular songs (unmetered folk song); also, as it discusses the topic of love, it falls under the category of lyric folk songs. With regard to structure, the song includes fifteen verses composed of three versicles and three reprises. The versicles are composed of three verses and the reprises are composed of two verses. From this aspect, structurally, it has the characteristics of classical folk songs. The rhyming pattern of the song is as “aaa bb ccc bb ddd bb”. No regular measure exists between the verses. In the first versicle, the first two verses have twelve, the third verse has thirteen syllables; in the second versicle, the first verse has eleven, the second and third verses have one syllables; in the third versicle, all of the verses have eleven syllables.

In the *“Conclusion”* part, different names of *Bamsı Beyrek* tale are discussed. For example, in many parts of the Turkish world, it is known in different names such as, “Alpamiş, Alıp-Manaş, Alıp Memşen”; in Anatolia it is commonly known as *Bey Böyrek* in the oral tradition. These tales vary in terms of forms through changes. They are expanded with some additions at times or sometimes they are shortened.

The narrator of the folk tales can make alterations in the prose parts of the tale but not in the poetry sections. Because, these are the main frames of the tale. *Bey Böyrek* is a song which was made up of only the memorized parts of its poetry sections since the prose parts were all forgotten.

The verses of the song have some additions and diminutions, which the original text does not have, since the song is sung melodically especially as an unmetred folk song. This causes differentiations in terms of measure and rhyme in some verses compared with the original text. Likewise, there are some alterations in terms of the topic flow between the poem in the original text and the text of the song. Since such pieces are compiled from oral tradition, it is normal that poems may vary.